

DEN EUROPEISKE ARKIVGRUPPEN (EAG)

VEILEDER I PERSONVERN FOR ARKIVBEVARENDE INSTITUSJONER

**Den europeiske arkivgruppens (EAG) veiledning for innføring av
personvernforordningen (GDPR) i arkivsektoren**

Denne veiledningen er utarbeidet for å hjelpe europeiske arkivbevarende institusjoner med å ta i bruk personvernforordningen (GDPR). Det er meningen at veiledningen skal oppdateres og forbedres, basert på erfaringer og kommentarer. Veiledningen kan også bli endret på grunnlag av framtidig rettspraksis samt uttalelser og retningslinjer fra Det europeiske personvernrådet.

Den europeiske arkivgruppen (EAG) tar gjerne imot kommentarer. De kan sendes til følgende e-postadresse: SG-EAG-GUIDELINES@ec.europa.eu.

RETTLIG FORBEHOLD

Dette dokumentet er ikke ment å gi, og utgjør ikke juridisk rådgivning i en konkret sak. Det er bare ment for generelle informasjonsformål. Du bør ikke handle eller avstå fra å handle på grunnlag av materiale i dette dokumentet, uten å søke relevant juridisk eller annen profesjonell rådgivning.

Tittel: Veileder i personvern for arkivbevarende institusjoner. Den europeiske arkivgruppens (EAG) veiledning for innføring av personvernforordningen (GDPR) i arkivsektoren

Forfatter: Den europeiske arkivgruppen (EAG). Norsk oversettelse: Arkivverket

Dato: Oktober 2018. Norsk versjon mars 2019

Opphavsrett

Du har lov til å

- **dele** – kopiere og spre denne veiledningen i ethvert medium eller format
- **bearbeide** – justere, endre og bygge videre på disse retningslinjene

På følgende vilkår:

- **Kreditering** – Du må gi passende kreditering og angi at det er gjort endringer. Du må gjøre det på en tydelig måte, men ikke på en måte som kan forstås slik at Den europeiske arkivgruppen (EAG) stiller seg bak deg eller din bruk.
- **Deling på samme vilkår** – Dersom du justerer, endrer eller bygger videre på denne veiledningen, må du distribuere dine bidrag under samme lisens som originalen.
- **Ikke-kommersiell** – Du kan ikke bruke denne veiledningen til kommersielle formål.

INNHOOLD

Forkortelser i veilederen

I. Innledning

II. Allmenne prinsipper

1. Allmenne prinsipper for behandling av personopplysninger (art. 5)
2. Behandlingens lovlighet
3. Personvernforordningen beskytter bare personopplysninger om levende personer (men personopplysninger om avdøde personer kan også være beskyttet etter nasjonal rett)

III. Hva er «arkivformål i allmennhetens interesse»?

4. Forskjellige regler om forskjellige arkiv («arkivformål i allmennhetens interesse» etter fortalepunkt 158)
5. Garantier og unntak ved behandling for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål (art. 89)

IV. Registrertes rettigheter

6. Sakens kjerne: å gi folk kontroll over deres personopplysninger
7. Informasjon som skal gis dersom personopplysninger ikke er samlet inn fra den registrerte (art. 14)
8. Den registrertes rett til innsyn (art. 15)
9. Rett til retting (art. 16)
10. Rett til sletting («rett til å bli glemt») (art. 17)
11. Rett til begrensning av behandling (art. 18) og rett til å protestere (art. 21)
12. Underretningsplikt i forbindelse med retting eller sletting av personopplysninger eller begrensning av behandling (art. 19)
13. Rett til dataportabilitet (art. 20)

V. Kategorier for behandling av personopplysninger som krever særlige garantier

14. Behandling av særlige kategorier av personopplysninger
15. Behandling av personopplysninger om straffedommer og lovovertridelser (art. 10)

VI. Datasikkerhet

16. Innebygd personvern og personvern som standardinnstilling (art. 25): Hva betyr det i arkivsektoren?
17. Personopplysningssikkerhet (art. 32–34)
18. Vurdering av personvernkonsekvenser og forhåndsdrøftinger (art. 35–36)

VII. Tiltak for åpenhet og oppfyllelse av krav

19. Protokoller over behandlingsaktiviteter (art. 30)
20. Personvernombud (art. 37): Må arkiver utnevne slikt ombud?

Vedlegg:

- Ordliste
- Lenker til ytterligere veiledning

FORKORTELSER I VEILEDEREN

DIREKTIV 95/46/EF: Europaparlaments- og rådsdirektiv 95/46/EF av 24. oktober 1995 om vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger og om fri utveksling av slike opplysninger

DPA: Personvernmyndighet

DPO: Personvernombud

EAG: Den europeiske arkivgruppen

EDPB: Det europeiske personvernrådet (Personvernrådet)

GDPR: Den generelle personvernforordningen, dvs. *europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2016/679 av 27. april 2016 om vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger og om fri utveksling av slike opplysninger samt om oppheving av direktiv 95/46/EF (generell personvernforordning)*

I. INNLEDNING

1. **Målgruppe.** Denne veiledningen retter seg mot offentlige og private institusjoner som oppbevarer arkiv, dvs. dokumentasjon som skal bevares permanent. Den retter seg ikke bare mot nasjonale eller statlige arkivinstitusjoner, men også mot regionale og kommunale arkiver, museer, biblioteker, stiftelser og andre offentlig og private enheter som bevarer arkiver.
2. **Mål.** Denne veiledningen er ment å gi grunnleggende informasjon og praktisk veiledning til arkivarer om de særlige utfordringer som knytter seg til bruken av personvernforordningen i arkivsektoren.
3. **Virkeområde.** Akkurat som andre offentlige og private enheter behandler arkivbevarende institusjoner personopplysninger om sitt eget personale. Disse retningslinjene gir ikke veiledning i hvordan en arkivbevarende institusjon skal behandle personopplysninger i egenskap av arbeidsgiver. De gir heller ikke veiledning i behandling av personopplysninger om brukere, givere, leverandører mv. Nasjonale personvernmyndigheter og nasjonale myndigheter, EU-kommisjonen, Det europeiske personvernrådet og andre aktører gir allerede veiledning i slike saker (se vedlegget *Lenker til ytterligere veiledning*). Denne veiledningen fokuserer utelukkende på behandling av personopplysninger i arkivmateriale.
4. **Personvernforordningen. De samme reglene i hele EU (men med unntak for arkivsektoren).** En EU-forordning er bindende regelverk som gjelder i sin helhet i hele EU. EU besluttet å vedta en forordning – i stedet for et nytt direktiv – for å erstatte den tidligere personvernlovgivningen (EU-direktiv 95/46/EF¹) og dermed oppnå mer ensartede regler i alle medlemsstatene. Men personvernforordningen gir et visst rom for medlemsstatene til å innføre unntak på enkelte områder. Et av dem er «arkivformål i allmennhetens interesse». Et annet er for historisk forskning. Arkivarer må se om den nasjonale lovgivningen har benyttet seg av muligheten som personvernforordningen gir til å gjøre slike unntak.
5. **Dataminimering kontra permanent bevaring.** Et sentralt prinsipp i personvernforordningen er dataminimering. Dette er faktisk ikke nytt: Direktiv 95/46/EF baserte seg på det samme prinsippet. Personopplysninger bør samles inn og behandles bare dersom det er helt nødvendig. De bør «lagres slik at det ... er mulig å identifisere de registrerte» (dvs. personene dataene gjelder) bare så lenge det er nødvendig for formålene som personopplysningene behandles for (art. 5 nr. 1 bokstav b og e). Dersom det ikke var tillatt med unntak fra dette prinsippet, ville vi i framtiden ikke ha arkiver som inneholder personopplysninger. Men lovgiverne i EU har gjort visse unntak fra denne regelen. De har anerkjent at arkiver er nødvendige for å ivareta grunnleggende rettigheter. Personvernforordningen sier følgende: «personopplysninger kan lagres i lengre perioder dersom de utelukkende vil bli behandlet for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig

¹ Europaparlaments- og rådsdirektiv 95/46/EF av 24. oktober 1995 om vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger og om fri utveksling av slike opplysninger.

eller historisk forskning». Dette er imidlertid forutsatt at det gjennomføres egnede tiltak «for å sikre de registrertes rettigheter og friheter» (art. 5 nr. 1 bokstav e).

6. **Behandling av personopplysninger bare dersom det er helt nødvendig å gjøre det, er ikke nytt for arkivarer.** En av de viktigste arkivfunksjonene er å velge ut dokumenter for permanent bevaring. Bare en svært liten prosentandel av dokumenter som skapes eller mottas av staten og andre offentlige etater, eller av private enheter gjennom deres aktivitet, ender opp i arkivinstitusjoner. Arkivarer velger ut for permanent bevaring bare dokumenter som er nødvendige for å ivareta innbyggernes rettigheter og for historisk forskning. Arkivinstitusjoner bør offentliggjøre de generelle kriteriene de benytter når de velger ut dokumenter for permanent bevaring. De bør dessuten kunne forklare hvorfor de har besluttet å lagre arkivmateriale som inneholder personopplysninger.
7. **Lagring av personopplysninger er ikke det samme som å gi innsyn:** I alle EU-medlemsstater fastsettes nasjonale regler om tilgang til dokumenter i offentlige arkiver. Den perioden dokumenter som inneholder personopplysninger skal være unntatt offentlighet, varierer mellom landene og etter personopplysningenes art. I Italia er personopplysninger om rasemessig eller etnisk opprinnelse, religion og politisk oppfatning, parti- og fagforeningsmedlemskap unntatt offentligheten i 40 år. Opplysninger om helse og seksuelle forhold er unntatt offentlighet i 70 år, mens de er unntatt i 100 år for arkivmateriale som kan gi opplysninger om identiteten til en mor som ønsket å føde anonymt. Unntaksperioden kan være enda lenger. I Romania, for eksempel, er dokumentasjon med helseopplysninger og folkeregisteropplysninger unntatt offentlighet i 100 år etter at de ble opprettet. Dokumenter om en persons privatliv er unntatt offentlighet i 40 år etter personens død. Innbyggere skal kunne stole på arkivbevarende institusjoner. De utleverer ikke personopplysninger uten grunn.
8. **Personvernforordningen endrer ikke perioden dokumenter som inneholder personopplysninger skal være unntatt offentlighet.** Forordningen inneholder bestemmelser om registrertes rett til innsyn i opplysninger om dem. Den inneholder ikke regler om allmennhetens rett til innsyn i arkiver. Perioden dokumenter som inneholder personopplysninger skal være unntatt offentlighet, forblir den samme.
9. **Personvernforordningen endrer ikke regelverket om opplysningsfrihet.** Den europeiske unions pakt om grunnleggende rettigheter² sikrer både vern av personopplysninger og ytrings- og informasjonsfrihet (herunder frihet til å motta og dele informasjon) som grunnleggende rettigheter. Personvernforordningen endrer ikke regelverket om informasjonsfrihet. Den slår fast at: «personopplysninger i dokumenter som oppbevares av en offentlig myndighet eller et offentlig organ, bør kunne offentliggjøres av nevnte myndighet eller organ dersom dette er fastsatt i unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett som den offentlige myndigheten eller det offentlige organet er underlagt» (fortalepunkt 154).
10. **Personvernforordningen endrer ikke regelverket om ytringsfrihet.** Brukere av arkiver er blant annet journalister, akademikere og andre forskere fra alle deler av samfunnslivet som i mange tilfeller vil publisere sine funn. Personvernforordningen endrer ikke regelverket om pressen og andre regler for ytringsfrihet. Den slår fast at: «medlemsstatene skal ved lov bringe retten til vern av personopplysninger i henhold til denne forordning i samsvar med retten til ytrings- og informasjonsfrihet, herunder

² 2000/C364/01

behandling som finner sted i journalistisk øyemed eller med henblikk på akademiske, kunstneriske eller litterære ytringer» (art. 85). Medlemsstater kan fastsette visse fritak eller unntak fra bestemmelser i personvernforordningen for dette formålet (art. 85).

11. **Denne veiledningen er ikke en atferdsnorm (Code of conduct).** Personvernforordningen oppfordrer til at «det utarbeides atferdsnormer som skal bidra til riktig anvendelse» av denne forordning (art. 40 nr. 1). Den angir videre at «sammenslutninger og andre organer som representerer kategorier av behandlingsansvarlige eller databehandlere, kan utarbeide atferdsnormer» (art. 40 nr. 2) og fastsetter en særlig framgangsmåte for godkjenning av atferdsnormer av personvernmyndigheten (dersom normen bare har nasjonal gyldighet) eller av det europeiske personvernrådet og EU-kommisjonen (dersom normen skal gjelde i flere av EUs medlemsstater).

Denne veiledningen er utarbeidet av Den europeiske arkivgruppen (EAG), en sakkyndig gruppe nedsatt av EU-kommisjonen, bestående av representanter fra nasjonalarkiver og arkivverk i EUs medlemsstater. Veiledningen har ikke fulgt framgangsmåten for godkjenning av atferdsnormer i art. 40 i personvernforordningen. Den bør vurderes som et policydokument.

II. ALLMENNE PRINSIPPER

1. ALLMENNE PRINSIPPER FOR BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER (ART. 5)

Arkivarer bør være oppmerksom på enkelte allmenne prinsipper for behandling av personopplysninger fastsatt i art. 5 i personvernforordningen:

1. Personopplysninger skal

a) behandles på en lovlig, rettferdig og åpen måte med hensyn til den registrerte («lovlighet, rettferdighet og åpenhet»),

b) samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål og ikke viderebehandles på en måte som er uforenlig med disse formålene; viderebehandling for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål skal i samsvar med artikkel 89 nr. 1 ikke anses som uforenlige med de opprinnelige formålene («formålsbegrensning»),

c) være adekvate, relevante og begrenset til det som er nødvendig for formålene de behandles for («dataminimering»),

d) være korrekte og om nødvendig oppdaterte; det må treffes ethvert rimelig tiltak for å sikre at personopplysninger som er uriktige med hensyn til formålene de behandles for, uten opphold slettes eller rettes («riktighet»),

e) lagres slik at det ikke er mulig å identifisere de registrerte i lengre perioder enn det som er nødvendig for formålene som personopplysningene behandles for; personopplysninger kan lagres i lengre perioder dersom de utelukkende vil bli behandlet for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål i samsvar med artikkel 89 nr. 1, forutsatt at det gjennomføres egnede tekniske og organisatoriske tiltak som kreves i henhold til denne forordning for å sikre de registrertes rettigheter og friheter («lagringsbegrensning»),

f) behandles på en måte som sikrer tilstrekkelig sikkerhet for personopplysningene, herunder vern mot uautorisert eller ulovlig behandling og mot utilsiktet tap, ødeleggelse eller skade, ved bruk av egnede tekniske eller organisatoriske tiltak («integritet og konfidensialitet»).

2. Den behandlingsansvarlige er ansvarlig for og skal kunne påvise at nr. 1 overholdes («ansvar»).

Disse prinsippene har mange praktiske konsekvenser for arkivbevarende institusjoner og de bør derfor alltid være i arkivarens bevissthet. Arkivarer er kjent med å sikre prinsippet om «fortrolighet», ettersom det er vanlig praksis i arkivbevarende institusjoner å beskytte fortrolige opplysninger mot ulovlig tilgang. Noen av konsekvensene av slike prinsipper er likevel mindre åpenbare. For eksempel:

- Prinsippet om «åpenhet» betyr blant annet at arkivbevarende institusjoner må offentliggjøre en klar og brukervennlig informasjon om sitt formål, og særlig hvorfor og hvordan de behandler personopplysninger, samt hvordan registrerte kan få innsyn i dem.

- Prinsippet om «integritet» betyr blant annet at forsømmelse som fører til tap av dokumenter som inneholder personopplysninger, ikke bare utgjør et brudd på yrkesmessige arkivprinsipper og arkivregler, men også et brudd på personvernforordningen.

2. BEHANDLINGENS LOVLIGHET (ART. 6)

I henhold til personvernforordningen er behandling av personopplysninger berettiget bare dersom minst ett av vilkårene i art. 6 er oppfylt, herunder: «Den registrerte har samtykket til behandling av sine personopplysninger», «behandlingen er nødvendig for å oppfylle en avtale som den registrerte er part i», «behandlingen er nødvendig for å oppfylle en rettslig forpliktelse som påhviler den behandlingsansvarlige», osv. Særlig interessant for arkivarer er vilkåret i nr. 1 bokstav e, om at behandling av personopplysninger er berettiget dersom det er «nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse».

Personvernforordningen overlater til EU-regelverket eller nasjonal rett å avgjøre hva slags aktiviteter som anses å være «i allmennhetens interesse». Nasjonal rett kan inneholde regler om at en bestemt institusjons behandling av arkiver, eller behandlingen av visse kategorier av arkiver, er «å utføre en oppgave i allmennhetens interesse».

3. PERSONVERNFORORDNINGEN BESKYTTER BARE PERSONOPPLYSNINGER OM LEVENDE PERSONER (MEN PERSONOPPLYSNINGER OM AVDØDE PERSONER KAN OGSÅ VÆRE BESKYTTET ETTER NASJONAL RETT)

Personvernforordningen beskytter personopplysninger om levende personer. Den får ikke anvendelse på personopplysninger om avdøde personer. Arkivarer må imidlertid ta hensyn til at nasjonal rett kan gjøre det. Personvernforordningen bestemmer at «medlemsstatene kan fastsette regler om behandling av personopplysninger om avdøde personer» (fortalepunkt 27).

Hvordan kan arkivarer vite om en registrert er avdød? I de fleste tilfeller kan de ikke det. Men de kan med rimelighet anta at personer født for mer enn hundre år siden ikke lever lenger. En arkivar som for eksempel behandler personopplysninger om soldater som kjempet i første verdenskrig, kan anta at de ikke lever lenger, og at personvernforordningen derfor ikke gjelder for opplysninger om disse. Mange andre tilfeller vil imidlertid ikke være like entydige. Arkivarer vil måtte vurdere fra sak til sak om arkivmateriale i deres varetekt inneholder personopplysninger om levende personer.

III. HVA ER «ARKIVFORMÅL I ALLMENNHETENS INTERESSE»?

4. FORSKJELLIGE REGLER OM FORSKJELLIGE ARKIV («ARKIVFORMÅL I ALLMENNHETENS INTERESSE» ETTER FORTALEPUNKT 158)

Personvernforordningen åpner for en rekke unntak for «arkivformål i allmennhetens interesse». Fortalepunkt 158 forklarer betydningen av dette uttrykket når den viser til at offentlige myndigheter eller offentlige eller private organer som *oppbevarer dokumentasjon av allmenn interesse*, bør være tjenester som i henhold til EUs rettsregler eller medlemsstatenes nasjonale rett har en rettslig forpliktelse til å få avlevert, bevaringsvurdere, bevare, ordne, beskrive, tilgjengeliggjøre, formidle og gi tilgang til dokumentasjon av varig verdi i allmennhetens interesse (vår kursivering).

Hvilke arkivbevarende institusjoner inngår i denne definisjonen? Som vi ser, er det ikke typen arkiv, men formålet med institusjonen som oppbevarer dem, som avgjør om unntaket gjelder. Man kan trygt si at nasjonalarkiv, andre statlige og offentlige arkivinstitusjoner utfører «arkivformål i allmennhetens interesse» ifølge definisjonen i personvernforordningen, i likhet med EUs historiske arkiver.

Nasjonalt rett i medlemsstatene kan fastsette at også andre institusjoner som bevarer arkiver, inngår i denne definisjonen. For eksempel kan det i nasjonal rett være fastsatt at et eget organ har som oppgave å samle inn, bevare og stille til rådighet for forskere forfatters personlige dokumenter; eller det kan opprettes et vitenskapshistorisk museum som blant annet har som oppgave å innhente og bevare vitenskapsmenn- og kvinners personlige dokumenter. Etter nasjonal rett kan det opprettes et institutt for historien til et tidligere autoritært regime som har som oppgave å bevare dokumentasjon om ofrene for politisk undertrykkelse.

Det er viktig å huske at når personvernforordningen henviser til «nasjonal rett», mener den ikke bare lovregler vedtatt av nasjonale parlamenter. I fortalepunkt 41 står det at «når det i denne forordning vises til et rettslig grunnlag eller et lovgivningsmessig tiltak, krever dette ikke nødvendigvis en regelverksakt vedtatt av et parlament». Hvilket juridisk virkemiddel som kan pålegge en enhet å innhente, bevare, ordne og formidle arkiver, kan variere mellom land og konstitusjonelle systemer. For eksempel kan det være en nasjonal lov, en regional lov, et forvaltningsvedtak mv. Arkivarer bør i alle fall tenke at en arkivbevarende institusjon eller en annen kulturinstitusjon som har som lovfestet formål å samle inn, bevare og gi tilgang til arkiver i allmennhetens interesse, vil inngå i definisjonen i fortalepunkt 158.

Ikke alle som bevarer arkiver, har en rettslig forpliktelse til å samle dem inn. Ikke alle inngår derfor i definisjonen i fortalepunkt 158. Men i mange tilfeller har slike enheter et klart kulturelt formål og bevarer arkiver for formål knyttet til historisk forskning. Personvernforordningen åpner for unntak for å kunne behandle personopplysninger for historisk forskning. Reglene om dette finnes flere steder i forordningen og særlig i art. 89.

Til slutt bør arkivarer være oppmerksom på at fritak for behandling for «arkivformål i allmennhetens interesse» bare gjelder behandling av personopplysninger som den

arkivbevarende institusjonen bevarer. All annen behandling av personopplysninger som disse institusjonene utfører, omfattes av de samme regler som gjelder for andre offentlige eller private enheter. Når arkivbevarende institusjoner behandler personopplysninger om brukere, eller om studenter som deltar i utdanningsaktiviteter, eller om konferansedeltakere mv., har de ikke fritak fra reglene.

5. GARANTIER OG UNNTAK VED BEHANDLING FOR ARKIVFORMÅL I ALLMENNHETENS INTERESSE, FOR FORMÅL KNYTTET TIL VITENSKAPELIG ELLER HISTORISK FORSKNING (ART. 89)

Flere steder i personvernforordningen finner vi henvisninger til arkiver og historisk forskning. Flere bestemmelser som inneholder forpliktelser eller forbud for behandlingsansvarlig, åpner i praksis for unntak når behandlingen er nødvendig for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning.

Personvernforordningen inneholder dessuten en artikkel særlig viet «behandling for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål» (art. 89). Første avsnitt (nr. 1) i denne artikkelen fastsetter regler som er felles for både behandling av personopplysninger «for arkivformål i allmennhetens interesse» og for behandling for «formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål».

1. Behandling for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål skal omfattes av nødvendige garantier i samsvar med denne forordningen for å sikre den registrertes rettigheter og friheter. Nevnte garantier skal sikre at det er innført tekniske og organisatoriske tiltak for særlig å sikre at prinsippet om dataminimering overholdes. Nevnte tiltak kan omfatte pseudonymisering, forutsatt at nevnte formål kan oppfylles på denne måten. Dersom nevnte formål kan oppfylles ved viderebehandling som ikke gjør det mulig eller ikke lenger gjør det mulig å identifisere de registrerte, skal formålene oppfylles på denne måten.

I artikkel 89 angis dessuten følgende:

2. Når personopplysninger behandles for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål, kan det i unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett fastsettes unntak fra rettighetene nevnt i artikkel 15, 16, 18 og 21 (...).
3. Når personopplysninger behandles for arkivformål i allmennhetens interesse, kan det i unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett fastsettes unntak fra rettighetene nevnt i artikkel 15, 16, 18, 19, 20 og 21 (...).

I begge tilfeller er ovennevnte unntak mulig

(...) med forbehold for vilkårene og garantiene nevnt i første avsnitt (nr. 1) i denne artikkelen, i den grad det er sannsynlig at slike rettigheter vil gjøre det umulig eller i alvorlig grad vil hindre oppfyllelsen av de spesifikke formålene, og slike unntak er nødvendig for å oppfylle nevnte formål.

Prinsippet om dataminimering og plikten til å anvende nødvendige garantier for å beskytte registrertes rettigheter er derfor felles for både «behandling for arkivformål i allmennhetens

interesse» og behandling for «vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål». Men den konkrete anvendelsen av disse prinsippene vil være forskjellig på de forskjellige områdene.

Når medisinsk forskning gjennomføres, er det viktig å bevare sammenhengen mellom forskjellige medisinske opplysninger om en bestemt pasient, men pasientens identitet er irrelevant. I dette tilfellet ville pseudonymisering av sykejournaler vært et egnet tiltak. Men en arkivbevarende institusjon som fører registre i allmennhetens interesse, må bevare integriteten til sykejournaler som velges ut til permanent bevaring i de registrertes interesse. For eksempel har noen land de siste årene kunnet betale erstatning til personer som har vært utsatt for tvangssterilisering for flere tiår siden fordi sykejournalenes integritet var i orden. Europeisk historie inneholder mange andre tilfeller der fullstendig bevaring av dokumenter som inneholder personopplysninger, har blitt avgjørende for å gjenopprette registrertes rettigheter.

Håndheving av retten til sannheten og retten til erstatning og oppreisning for ofre for grove brudd på menneskerettighetene krever at arkiver er fullstendig bevart

Ofre for fascistenes og nazistenes forfølgelser eller av nazistenes bruk av slavearbeid kunne identifiseres og godtgjøres fordi arkiver som inneholder personopplysninger, var bevart. Fullstendig bevaring av arkiver har også medvirket i arbeidet med å tilbakeføring av beslaglagte eiendommer etter kommunismens fall. Personvernforordningen oppmuntrer til fullstendig bevaring av arkiver som dokumenterer brudd på menneskerettighetene. Fortalepunkt 158 har følgende ordlyd:

Medlemsstatene bør også ha rett til å fastsette at personopplysninger kan viderebehandles for arkivformål, f.eks. for å framlegge spesifikk informasjon om politisk atferd under tidligere totalitære regimer, folkemord, forbrytelser mot menneskeheten, særlig holocaust, eller krigsforbrytelser.»

Når arkivarer avgjør om de skal bevare eller kassere arkivmateriale som inneholder personopplysninger, bør de huske at personvern må avveies mot retten til rettferdighet, retten til sannheten og retten til erstatning og oppreisning for ofre for grove brudd på menneskerettighetene.

Personvernforordningen anerkjenner at behandling for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål krever forskjellige slags tiltak for å håndheve prinsippet om dataminimering. Den krever derfor ikke alltid pseudonymisering, bare når «nevnte formål kan oppfylles på denne måten».

Arkivarer håndhever prinsippet om dataminimering annerledes enn forskere og statistikere. For det første velger de ut dokumentasjon som inneholder personopplysninger til permanent bevaring bare dersom det er helt nødvendig å gjøre i henhold til formålet den arkivbevarende institusjonen er tildelt etter loven. De håndhever dessuten regler om innsyn i arkiver, med unntak av innsyn i dokumenter som inneholder personopplysninger så lenge det er påkrevd etter nasjonal rett. Lovfestede begrensninger på innsyn i arkiver varierer fra

land til land, og visse typer personopplysninger kan være unntatt offentligheten i opptil 120 år.

Når dokumenter som inneholder personopplysninger blir tilgjengelige, men det fortsatt er en sjanse for at den registrerte er i live, avstår arkivarer fra eventuell behandling som kan skade den registrertes verdighet. De husker alltid art. 1 i Den europeiske unions pakt om grunnleggende rettigheter: «Menneskeverdet er ukrenkelig. Det skal respekteres og beskyttes.» En konkret følge av dette prinsippet er å avstå fra å publisere arkivmateriale, registre eller arkivkataloger på nettet når spredningen vil kunne skade de registrertes verdighet.

Arkivbevarende institusjoner kan også benytte seg av pseudonymisering, men dersom de gjør det, bør pseudonymiseringen være helt reversibel og utført på en måte som ikke setter arkivets bevisverdi i fare. For personopplysninger som bevares for arkivformål i allmennhetens interesse, bør arkivbevarende institusjoner lagre originalopplysninger uendret i en beskyttet lagringsfasilitet og lage en pseudonymisert kopi av personopplysninger som forskere kan få tilgang til, dersom slike formål kan oppfylles på denne måten.

Åpner personvernforordningen for å bevare næringsarkiver som inneholder personopplysninger?

Noen private selskaper bevarer flere hundre år gamle arkiver, inkludert personopplysninger, som er en gullgruve av informasjon for historikere. Vil framtidens historikere kunne få tilgang til lignende arkivkilder? Er det med andre ord mulig i henhold til personvernforordningen å bevare næringsarkiver som inneholder personopplysninger? Det finnes ikke noe enkelt svar på et slikt spørsmål.

Dokumentasjon som er skapt av private organer, kan behandles for arkivformål i allmennhetens interesse akkurat som dokumentasjon som er skapt av offentlige organer. Men slik behandling kvalifiserer som «arkivformål i allmennhetens interesse» bare dersom den utføres av et offentlig eller privat organ som har «en rettslig forpliktelse» til å få avlevert, bevaringsvurdere, bevare, ordne, beskrive, tilgjengeliggjøre, formidle og gi tilgang til dokumentasjon av varig verdi i allmennhetens interesse (fortalepunkt 158). Hva «rettslig forpliktelse» betyr, varierer mellom land med sivilrettslig system og land med common law-system.

Organer som har historisk forskning som formål, men ikke en rettslig forpliktelse til å innhente og behandle arkiver, kan behandle næringsarkiver som inneholder personopplysninger for formål knyttet til historisk forskning. Både prinsippet om «formålsbegrensning» og «lagringsbegrensning» (art. 5 nr. 1 bokstav b og e) åpner faktisk for unntak ikke bare for arkivformål i allmennhetens interesse, men også for formål knyttet til historisk forskning. Slike unntak er imidlertid forutsatt at det gjennomføres egnede tiltak for å sikre de registrertes rettigheter og friheter. Tolkningen av slike bestemmelser vil nok framgå tydeligere etter hvert som personvernmyndigheter og Det europeiske personvernråd utsteder vedtak og retningslinjer.

IV. REGISTRERTES RETTIGHETER

6. SAKENS KJERNE: GI FOLK KONTROLL OVER DERES PERSONOPPLYSNINGER

Et av hovedmålene med personvernforordningen er å gi privatpersoner kontroll over egne personopplysninger. Den gir dem følgelig et omfattende sett av rettigheter om egne personopplysninger (retten til å vite hvilke opplysninger som behandles og hvorfor, retten til innsyn, til sletting og til overføring av dem mv.), og det er bare begrensede unntak fra disse rettighetene. Arkivformål i allmennhetens interesse er en grunn til unntak fra de fleste av de registrertes rettigheter. I to tilfeller – retten til informasjon (art. 14) og retten til å bli glemte» (art. 17) – gir personvernforordningen direkte unntak for arkivformål i allmennhetens interesse. I andre tilfeller overlater den til medlemsstater å gjøre det. Som allerede nevnt åpner art. 89 for at medlemsstater kan fastsette unntak fra rettighetene nevnt i artikkel 15, 16, 18, 19, 20 og 21. Det betyr at arkivarer i forskjellige EU-land kan måtte overholde forskjellige lover vedrørende noen registrertes rettigheter.

I alle slike tilfeller er ikke unntak absolutte, men underlagt garantiene angitt i art. 89 nr. 1, dvs. tekniske og organisatoriske tiltak for å håndheve prinsippet om dataminimering og beskyttelse av den registrertes rettigheter og friheter. Dessuten bør arkivbevarende institusjoner gi registrerte størst mulig kontroll over egne opplysninger. Dette prinsippet er særlig relevant når arkivbevarende institusjoner bevarer de personlige dokumentene til levende personer, som ga, solgte eller leverte dem inn, eller når institusjonen bevarer muntlige intervjuer som er samlet inn under muntlige historieprosjekter. Arkivbevarende institusjon kan imidlertid ikke etterkomme registrertes anmodninger dersom det ville innebære brudd på institusjonens lovfestet formål med å bevare integriteten til arkiver og ordne, beskrive og gjøre dem tilgjengelige for allmennheten.

7. INFORMASJON SOM SKAL GIS DERSOM PERSONOPPLYSNINGER IKKE ER BLITT SAMLET INN FRA DEN REGISTRERTE (ART. 14)

Personvernforordningen slår fast at den behandlingsansvarlige må gi registrerte visse opplysninger om behandlingen vedkommende utfører. Dette gjelder selv om den behandlingsansvarlige ikke innhenter personopplysningene direkte fra den registrerte, som fastsatt i artikkel 14. Dette er generelt tilfelle for arkivbevarende institusjoner som behandler dokumenter som inneholder personopplysninger som de ikke samler inn, men som ble samlet inn av enheten som opprettet arkivet.

Personvernforordningen åpner for visse unntak, og ett unntak gjelder arkiver. Artikkel 14 slår fast at plikten til å gi informasjon til registrerte dersom personopplysninger ikke ble innhentet fra den registrerte, ikke gjelder i den grad det ville være «umulig eller det ville innebære en uforholdsmessig stor innsats, særlig i forbindelse med behandling for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning». I slike tilfeller oppmuntrer art. 14 behandlingsansvarlige uttrykkelig til å offentliggjøre informasjonen om behandlingen.

Når arkivbevarende institusjoner får avlevert, ordner, beskriver, bevarer og stiller til rådighet for forskere arkivmateriale som inneholder personopplysninger om et ubestemt

antall personer, i den grad det ville være «umulig eller det ville innebære en uforholdsmessig stor innsats» å informere registrerte om slik behandling, er nok den beste framgangsmåten å gjøre informasjon om slik behandling tilgjengelig på den arkivbevarende institusjonens nettsted, slik at allmennheten kan gjøre seg kjent med den.

I visse tilfeller kan det gjøres en mer målrettet innsats for å informere registrerte. Dersom en arkivbevarende institusjon for eksempel innhenter arkivet til en organisasjon, et politisk parti eller en fagforening som har behandlet personopplysninger bare om sine medlemmer, kan den avtale å bruke dennes informasjonskanaler (nyhetsbrev, nettsteder, e-postlister mv.) for å informere medlemmene om behandlingen som arkivinstitusjonen kommer til å utføre.

Art. 14 inneholder en detaljert liste over hva slags informasjon behandlingsansvarlige bør gi til registrerte når personopplysninger ikke er innhentet fra dem. Kort fortalt bør arkivbevarende institusjoner forklare på en måte som er lettforståelig for noen som ikke vet noe om arkiver, hva slags databehandling de utfører og hvorfor, og hva som er det rettslige grunnlaget for behandlingen. Dessuten bør de informere registrerte om hvordan de kan få innsyn i sine egne opplysninger og dessuten forklare at arkivmateriale er tilgjengelig for brukere, med forbehold om de lovfestede begrensninger på innsyn i arkivmateriale som inneholder personopplysninger. Dersom de registrerte til slutt kontakter arkivbevarende institusjon for å be om informasjon om hva slags behandling de utfører, bør arkivarer være beredt til å gi de registrerte best mulig informasjon om dette.

8. DEN REGISTRERTES RETT TIL INNSYN (ART. 15)

Den registrerte skal som regel ha rett til å få den behandlingsansvarliges bekreftelse på om personopplysninger om vedkommende behandles. Dessuten har registrerte også rett til å vite formålene med behandlingen, kategoriene av personopplysninger som behandles, og annen informasjon om behandlingen av personopplysningene om dem.

Arkivbevarende institusjoner behandler store mengder personopplysninger som er samlet inn av andre enheter. Når disse enhetene overfører sine arkiv til en arkivbevarende institusjon, bør de overføre registre og arkivkataloger også. På den måten kan den arkivbevarende institusjonen blant annet vite hvilke personopplysninger de overførte arkivene inneholder. Det skjer likevel ofte at arkivbevarende institusjoner mottar overføringer uten detaljerte registre og arkivkataloger, men med bare en generisk overføringsliste. Følgelig kan ikke arkivarer vite hvilke personopplysninger som inngår i de overførte arkivene. Dessuten mottar arkivbevarende institusjoner ofte arkiver som har mistet sin opprinnelige orden, og som krever et møysommelig ordning for å gjenopprette den.

Disse forholdene skaper objektive problemer med å håndheve noen av registrertes rettigheter i henhold til personvernforordningen. Personvernforordningen anerkjenner dette, og som allerede nevnt, er det i artikkel 89 fastsatt at unntak fra registrertes rettigheter kan innføres i unionsregelverket eller medlemsstatenes lovverk.

Arkivarer bør derfor undersøke om det er innført unntak i nasjonal rett fra de registrertes rett til innsyn etter artikkel 15 i personvernforordningen. Slike unntak beskytter arkivarer mot å bli holdt ansvarlig dersom de ikke fullt ut klarer å etterkomme anmodninger fra de registrerte om informasjon om en arkivbevarende institusjons behandling av deres

personopplysninger. Disse unntak fritar imidlertid ikke arkivarer fra å gjøre sitt beste for å etterkomme slike anmodninger fra de registrerte.

Dersom en person henvender seg til en arkivbevarende institusjon for å få innsyn i sine personopplysninger, bør arkivarer yte all mulig bistand ved å forklare hvordan man leter i arkivene, angi hvilket arkivmateriale som sannsynligvis inneholder personopplysninger, og forklare hvordan de kan bruke registre og arkivkataloger og sende forespørsler for å finne fram i arkivene. Dersom den registrerte har særlige problemer med å lete på grunn av høy alder, leseferdigheter eller en fysisk hindring, skal arkivbevarende institusjoner yte særlig bistand, i den grad det er mulig av hensyn til begrensninger som antall ansatte.

9. RETT TIL RETTING (ART. 16)

Art. 16 i personvernforordningen fastsetter at registrerte har rett til å få personopplysninger om seg selv rettet dersom de er uriktige, og komplettert dersom de er ufullstendige. Den behandlingsansvarlige må etterkomme den registrertes anmodninger «uten ugrunnet opphold».

Arkivbevarende institusjoner må garantere integriteten til arkiver for å bevare dokumenters dokumentasjonsverdi. Dette er nødvendig for å beskytte de registrerte personers rettigheter. For eksempel inneholder politidokumenter fra undertrykkende regimer gjerne nedsettende informasjon om politiske motstandere. Å opprettholde integriteten til slik dokumentasjon er nødvendig, slik at registrerte personer kan kreve erstatning for den forskjellsbehandling de opplevde under det undertrykkende regimet.

Personvernforordningen gjør det mulig å forene arkivbevarende institusjoners ansvar for å opprettholde integriteten til dokumenter og registrerte personers rett til å få ufullstendige personopplysninger komplettert. Retting kan oppnås ved å «framlegge en supplerende erklæring». Som allerede nevnt fastsetter artikkel 89 dessuten at unionsretten eller medlemsstatenes lovverk kan innføre unntak fra registrertes rettigheter etter artikkel 16.

Arkivbevarende institusjoner skal legge til rette for en registrert persons rett til å få sine opplysninger oppdatert, rettet eller komplettert ved å «framlegge en supplerende erklæring» og påse at opplysningene lagres på en måte som lar det opprinnelige kildemateriale forbli separat og atskilt fra eventuell supplerende informasjon.

10. RETT TIL SLETNING («RETT TIL Å BLI GLEMT») (ART. 17)

«Retten til å bli glemt» i EU ble først fastslått i EU-domstolens prinsipielle dom fra 2014 i Google Spania-saken. Domstolen besluttet at Google Spania måtte fjerne to rapporter om insolvens fra søkeresultater om en spansk statsborger, Mario Costeja González. Rapportene var rettmessig blitt offentliggjort av en avis i 1998 og fortsatte å dominere når man søkte på Costejas navn. Domstolen avgjorde at både avisens analoge og digitale arkiver skulle bevares. Dommen gjelder bare for resultatet når man søker på Costejas navn med Google (det er fortsatt mulig å søke fram rapportene når man bruker andre søkeord). Etter denne dommen kan personer be om at personopplysninger om dem (dersom de er inadequate, irrelevante eller ikke lenger relevante) fjernes fra søkemotorer slik at slike opplysninger ikke lenger vises dersom man søker på navnet deres.

EU-domstolens dom i Google Spania-saken bygget på direktiv 95/46/EF som ikke uttrykkelig omfatter en «rett til å bli glemt». Til sammenligning bruker personvernforordningen dette uttrykket i tittelen på artikkel 17 «Rett til sletting ('rett til å bli glemt')».

I henhold til personvernforordningen henviser ikke retten til å bli glemt til deaktivering av lenker, men til faktisk sletting av personopplysningene. Artikkel 17 slår fast at den registrerte personen skal ha rett til å få personopplysninger om seg selv slettet av den behandlingsansvarlige uten ugrunnet opphold.

Retten kan gjelde dersom «personopplysningene ikke lenger er nødvendige for formålet som de ble samlet inn eller behandlet for», eller dersom «den registrerte trekker tilbake samtykket» som ligger til grunn for behandlingen, og dessuten under visse andre omstendigheter. Samtidig er retten til å bli glemt underlagt visse begrensninger, og den skal ikke gjelde dersom behandling er nødvendig for arkivformål i allmennhetens interesse, dersom sletting vil gjøre det «umulig eller i alvorlig grad vil hindre at målene med nevnte behandling nås» (art. 17 nr. 3).

Fortalepunkt 158 forklarer at offentlige myndigheter og andre organer som har dokumentasjon i allmennhetens interesse, er tjenester som har «en rettslig forpliktelse» til å behandle arkiver som velges ut til permanent bevaring. Sletting av personopplysninger i arkivmaterialet ville dermed gjøre det umulig for disse tjenestene å utføre den oppgaven de er satt til etter loven. Retten til sletting i artikkel 17 i personvernforordningen gjelder derfor ikke for dokumenter som arkivbevarende institusjoner har valgt ut til permanent bevaring, og som inngår i definisjonen i fortelepunkt 158.

Samtidig bør arkivarer huske at arkivbevarende institusjoner kan håndheve retten til å bli glemt som fastslått av EU-domstolen (dvs. ikke sletting, men stryking av personopplysninger) uten at det berører deres formål. Frakopling eller stryking, eller hindring på andre måter av bruken av søkemotorer til søk etter navn i dokumenter påvirker ikke integriteten til arkivmaterialet eller utgjør en fare for den permanente bevaringen av det. Arkivbevarende institusjoner kan dessuten hindre navnesøk i dokumenter som er publisert på nett, samtidig som det kan gjenfinnes ved hjelp av andre søkenøkler enn personnavn.

I utgangspunktet må arkivbevarende institusjoner avstå fra å legge ut på nettet arkivmateriale, registre eller arkivkataloger som inneholder personopplysninger som kan gå utover registrerte personers verdighet. Når de legger ut dokumenter, registre eller arkivkataloger som inneholder personopplysninger om levende personer på nettet, må de dessuten vurdere – på grunnlag av personopplysningenes art – om det ville være bedre å legge dem ut på et adgangsbegrenset område av nettstedene deres som er utenfor rekkevidde av søkemotorer. Arkivarer vurderer fra sak til sak hvordan de best kan balansere den rettslige forpliktelsen til å få avlevert, bevaringsvurdere, bevare, ordne, beskrive, tilgjengeliggjøre, formidle og gi tilgang til dokumentasjon av varig verdi i allmennhetens interesse (fortalepunkt 158) mot prinsippet om dataminimering (art. 5), som krever at de begrenser behandlingen av personopplysninger til det som er nødvendig.

11. RETT TIL BEGRENSNING AV BEHANDLING (ART. 18) OG RETT TIL Å PROTESTERE (ART. 21)

Personvernforordningen gir registrerte personer både rett til å kreve av den behandlingsansvarlige at behandlingen begrenses, og rett til å protestere mot behandling av personopplysninger om vedkommende. Hva er forskjellene mellom slike rettigheter, og hva er de praktiske konsekvensene som er relevante for arkivbevarende institusjoner?

Slike rettigheter deler det samme endelige målet om å gi privatpersoner kontroll over behandlingen av deres personopplysninger, men gjelder under forskjellige omstendigheter og har forskjellige konsekvenser. Det viktigste for arkivarer er at nasjonal rett kan innføre unntak fra begge disse rettighetene ved behandling av personopplysninger for arkivformål i allmennhetens interesse (art. 89 nr. 3).

Under særlige omstendigheter angitt i art. 18 nr. 1 har registrerte personer rett til å kreve at behandlingen av personopplysninger *begrenses*. For arkivbevarende institusjoner er det svært relevant at begrensningen for behandling ikke er til hinder for lagring av personopplysninger (art. 18 nr. 2). Bevaring av arkivmateriale kan således ikke hindres av begrensning.

Registrerte personer har dessuten rett til å *protestere* mot behandling av personopplysninger om dem selv, selv om behandlingen «er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse». I så fall «skal den behandlingsansvarlige ikke lenger behandle personopplysningene» (art. 21 nr. 1). Den behandlingsansvarlige kan imidlertid fortsette å behandle personopplysninger dersom vedkommende kan påvise at «det foreligger tvingende berettigede grunner for behandlingen som går foran den registrerte personens interesser, rettigheter og friheter» (art. 21 nr. 1). Denne bestemmelsen kan gjelde for behandlingen av arkiver i allmennhetens interesse, men arkivarer bør ikke ta det for gitt. Det er tilrådelig at de holder seg informert om hvordan domstoler tolker denne bestemmelsen.

I utgangspunktet bør arkivarer kontrollere om nasjonale lovgivere har benyttet seg av muligheten til å innføre unntak fra retten til begrensning av behandling (art. 18) og til å protestere (art. 21), og i så fall om det er angitt i nasjonal rett hva som er de nødvendige garantiene for registrerte personens rettigheter og friheter som arkivbevarende institusjoner bør sikre. Dersom nødvendige garantier ikke er foreslått i nasjonal rett, må arkivbevarende institusjoner vurdere fra sak til sak hvordan de best kan håndheve prinsippene i forbindelse med behandling av personopplysninger angitt i art. 5 i forordningen.

Til slutt bør arkivarer ta hensyn til følgende:

Dersom personopplysninger behandles for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål i henhold til artikkel 89 nr. 1, har den registrerte personen, av grunner knyttet til vedkommendes særlige situasjon, rett til å protestere mot behandling av personopplysninger om vedkommende, med mindre behandlingen er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse (art. 21 nr. 6).

Denne bestemmelsen kan være relevant for arkivarer som arbeider i museer eller andre kulturinstitusjoner eller organisasjoner som bevarer arkiver i allmennhetens interesse, men som ikke utfører «arkivformål i allmennhetens interesse» ifølge definisjonen i fortalepunkt 158.

12. UNDERRETNINGSPLIKT I FORBINDELSE MED RETTING ELLER SLETNING AV PERSONOPPLYSNINGER ELLER BEGRENSNING AV BEHANDLING (ART. 19)

Personvernforordningen sier at «Den behandlingsansvarlige skal underrette enhver mottaker som har fått utlevert personopplysninger, om enhver retting eller sletting av personopplysninger eller begrensning av behandlingen utført (...), med mindre dette viser seg å være umulig eller innebærer en uforholdsmessig stor innsats» (art. 19). Som allerede nevnt kan nasjonal rett innføre unntak fra retten til retting, sletting eller begrensning av behandlingen av personopplysninger for arkivformål i allmennhetens interesse. Det er derfor usannsynlig at personopplysninger i arkivmateriale bevart av arkivbevarende institusjoner vil være gjenstand for retting, sletting eller begrensning av behandling.

Dessuten kan nasjonal rett innføre et unntak fra underrettningsplikten også, dersom personopplysninger behandles for arkivformål i allmennhetens interesse (art. 89 nr. 3). Til slutt bør arkivarer huske at en behandlingsansvarlig skal oppfylle forpliktelsen fastsatt i art. 19, «med mindre dette viser seg å være umulig eller innebærer en uforholdsmessig stor innsats», og dette kan meget vel være tilfelle for arkivbevarende institusjoner.

13. RETT TIL DATAPORTABILITET (ART. 20)

Personvernforordningen gir den registrerte personen «rett til å motta personopplysninger om seg selv som vedkommende har gitt til behandlingsansvarlig, i et strukturert, alminnelig anvendt og maskinleselig format» (art. 20 nr. 1). Dessuten skal «den registrerte personen, når det er teknisk mulig, ha rett til å få overført personopplysningene direkte fra en behandlingsansvarlig til en annen» (art. 20 nr. 2). Arkivbevarende institusjoner mottar ikke personopplysningene i arkivmaterialet de disponerer, direkte fra den registrerte, med unntak av personlige dokumenter. Det meste av arkivmaterialet som arkivbevarende institusjoner behandler i dag, er i analogt format. Å overføre personopplysningene i dem til de registrerte personene i et «maskinleselig format» ville derfor i høy grad ikke være «teknisk mulig».

Til slutt bør arkivarer være oppmerksom på at nasjonal rett kan innføre unntak fra retten til dataportabilitet dersom personopplysninger behandles for arkivformål i allmennhetens interesse (art. 89 nr. 3).

V. KATEGORIER FOR BEHANDLING AV DATA SOM KREVER SÆRLIGE GARANTIER

14. BEHANDLING AV SÆRLIGE KATEGORIER AV PERSONOPPLYSNINGER

Personvernforordningen gir særlig vern til visse kategorier av personopplysninger der behandling kan skape vesentlige risikoer for registrerte personers grunnleggende rettigheter og friheter. Den forbyr følgende:

«Behandling av personopplysninger om rasemessig eller etnisk opprinnelse, politisk oppfatning, religion, filosofisk overbevisning eller fagforeningsmedlemskap, samt behandling av genetiske opplysninger og biometriske opplysninger med det formål å entydig identifisere en fysisk person, helseopplysninger eller opplysninger om en fysisk persons seksuelle forhold eller seksuelle orientering» (art. 9 nr. 1)

Personvernforordningen åpner for noen unntak fra denne bestemmelsen. Forbudet mot behandling av slike sensitive opplysninger gjelder ikke i tilfeller der «behandling er nødvendig for arkivformål i allmennhetens interesse» og for historisk forskning. Slik behandling må skje på rettslig grunnlag og «stå i forhold til det mål som søkes oppnådd». Den må dessuten «være forenlig med det grunnleggende innholdet i retten til vern av personopplysninger og sikre egnede og særlige tiltak for å verne den registrerte personens grunnleggende rettigheter og interesser» (art. 9 nr. 2 bokstav j).

Bestemmelsene i artikkel 9 er stort sett ikke nye. I henhold til direktiv 95/46/EF var behandling av særlige kategorier av personopplysninger allerede forbudt, med noen unntak. Personvernforordningen utvidet kategoriene av personopplysninger som fortjener særlig vern, ved å tilføye «genetiske opplysninger og biometriske opplysninger med det formål å entydig identifisere en fysisk person» på listen i art. 9.

I samsvar med nasjonal rett i EU-medlemsstatene er dokumenter som inneholder særlige kategorier av personopplysninger, utelukket fra tilgang i lengre perioder som går fra noen tiår til et århundre eller mer. Arkivarer har derfor allerede en lang og god erfaring med å anvende lover som begrenser tilgang til særlige kategorier av personopplysninger.

15. BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER OM STRAFFEDOMMER OG LOVOVERTREDELSER (ART. 10)

Personvernforordningen fastsetter svært strenge regler om behandling av personopplysninger om straffedommer og lovovertridelser og åpner ikke for unntak. Behandling av slike personopplysninger skal «bare utføres under en offentlig myndighets kontroll eller dersom behandlingen er tillatt i henhold til unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett». Loven må sikre «nødvendige garantier for de registrerte personenes rettigheter og friheter» (art. 10).

I EU-medlemsstatene bestemmer nasjonal rett at etter et visst antall år – generelt 20 eller 30 år – overføres rettsavgjørelser, saksdokumenter og fengselsregistre som velges ut for permanent bevaring, til nasjonalarkiver eller til andre arkivinstitusjoner. Disse

arkivbevarende institusjonene behandler derfor store mengder data i forbindelse med straffedommer: De velger dem ut, overfører dem til depotene deres, ordner og beskriver dem og gjør dem tilgjengelige for forskere. Denne typen behandling oppfyller alle kravene i personvernforordningen fordi den er lovbestemt og utføres av offentlige myndigheter med nødvendige garantier for registrerte personers rettigheter og friheter. Dersom det etter nasjonal rett for eksempel er begrenset tilgang til rettsdokumentasjon i et bestemt antall år, håndhever arkivarer slike begrensninger på en forsvarlig måte. Dersom de offentliggjør fritt tilgjengelige dokumenter som knytter seg til straffedommer på nettet og det er en sjanse for at de registrerte personene fortsatt lever, kan de arkivbevarende institusjonene treffe tiltak, f.eks. legge ut slike dokumenter på et adgangsbegrenset område på sine nettsteder, eller sladde navn, i henhold til det overordnede prinsippet om å respektere og beskytte privatpersoners verdighet.

Dersom et offentlig eller privat organ (f.eks. et universitet, en stiftelse eller en organisasjon i det sivile samfunn) har rettslige arkiver eller kopier av saksdokumenter og rettsavgjørelser eller på annen måte samler inn, bevarer og gjør tilgjengelige for forskere dokumenter som inneholder personopplysninger som knytter seg til med straffedommer og lovovertrедelser (f.eks. et akademisk senter spesialisert på studie av terrorisme eller et lokalt arkiv satt opp av antimafiaaktivister), må det kontakte den nasjonale personvernmyndigheten for å få anvisninger om de nødvendige garantiene for de berørte registrerte personenes rettigheter og friheter.

VI. DATASIKKERHET

16. INNEBYGD PERSONVERN OG PERSONVERN SOM STANDARDINNSTILLING (ARTIKKEL 25): HVA BETYR DET FOR ARKIVSEKTOREN?

Artikkel 25 slår fast at når de behandlingsansvarlige planlegger virkemidlene som skal brukes i forbindelse med behandlingen av personopplysninger, må de «gjennomføre egnede tekniske og organisatoriske tiltak, f.eks. pseudonymisering, utformet med sikte på en effektiv gjennomføring av prinsippene for vern av personopplysninger». Dette er det som i personvernforordningen kalles «*innebygd personvern*».

Et av de grunnleggende personvernprinsippene er dataminimering. I artikkel 25 pålegges den behandlingsansvarlige videre å «gjennomføre egnede tekniske og organisatoriske tiltak for å sikre at det *som standard* bare er personopplysninger som er nødvendige for hvert spesifikke formål med behandlingen, som behandles» (vår kursivering).

Artikkel 25 vil særlig få anvendelse på utvikling av nye informasjonssystemer. I arkivsektoren kan dette for eksempel innebære å

- opprette et digitalt depot,
- opprette en databank over fødselsregistre eller annet materiale som inneholder personopplysninger,
- opprette et informasjonssystem for å administrere lesesalstjenester,
- opprette verktøy for tilgang på nettet.

Arkivbevarende institusjoner må huske artikkel 25 når de planlegger de forskjellige typene aktiviteter som institusjonen vanligvis utfører, dvs. bevaringsvurdering, ordning og beskrivelse samt gi adgang til arkiver og formidle dem.

Bevaringsvurdering: Arkivbevarende institusjoner vedtar en bevaringspolitikk som begrenser den permanente bevaring av arkivmateriale som inneholder personopplysninger, til det som er helt nødvendig for deres formål. De satte i verk artikkel 25 ved omhyggelig å utarbeide bevarings- og kassasjonsplaner som definerer hva slags arkivmateriale som inneholder personopplysninger, som må velges ut for permanent bevaring. For arkivbevarende institusjoner er bevarings- og kassasjonsplaner et hjelpemiddel for å godtgjøre at de oppfyller kravene i artikkel 25.

Ordning og arkivbeskrivelse: Arkivbevarende institusjoner håndhever prinsippet om minimering av personopplysninger når de skaper registre og arkivkataloger. Når arkivbevarende institusjoner ordner og beskriver et arkivmateriale som inneholder personopplysninger om levende personers helse, seksuelle forhold, politisk oppfatning og andre særlige kategorier av opplysninger, eller opplysninger i forbindelse med straffedommer, må de opprette et register eller en arkivkatalog som viser virkelig navn for å kunne svare på eventuelle anmodninger om innsyn fra registrerte personer, og overholde andre registrerte personers rettigheter. Samtidig kan arkivbevarende institusjoner som tilbyr forskning på nettet (dersom innsyn i slik dokumentasjon er tillatt etter nasjonal rett) opprette en versjon av registre og kataloger der virkelige navn erstattes av pseudonymer, dersom deres formål med å gi innsyn i arkiver kan oppfylles på denne måten. Programvare for arkivbeskrivelse som gjør det mulig å opprette to forskjellige versjoner av et register

eller en arkivkatalog (et med virkelig navn og et med pseudonymer), er et hjelpemiddel for å sikre oppfyllelse av kravene i art. 25.

Tilgjengeliggjøring av arkiver: Arkivbevarende institusjoner plikter å påse at innsyn i arkivmateriale blir løst på en god måte, og at det finnes egnede organisatoriske og tekniske garantier. Arkivbevarende institusjoner har lang erfaring med å forvalte og gi innsyn i arkiver gjennom organisatoriske kontroller som søknad om adgang, kontroll av at det ønskede arkivmateriale er klarert for offentlig bruk og begrensning av antall dokumenter som finnes i lesesalen.

I et elektronisk miljø vil problemene med å gi tilgang øke på grunn av det elektroniske materialets omfang, variasjon og kompleksitet. I mange tilfeller kan ikke store mengder opplysninger kontrolleres manuelt før det gis innsyn i dem. Garantier og kontroller er derfor nødt til å bli stadig mer automatisert.

Tilsynsaktiviteter og samarbeid med arkivskapere: I EU varierer relasjonen mellom enhetene som skaper arkivene og de arkivbevarende institusjonene fra land til land, og avhengig av om det dreier seg om offentlig eller privat sektor. I visse tilfeller har statlige arkiv tilsyns-, overvåkings- eller rådgivningsmyndighet. I andre tilfeller har de det ikke.

Utformingen av nye systemer i offentlige organer er relevant for arkivbevarende institusjoner dersom det senere kan bli aktuelt å overføre arkivmateriale til institusjonen. Det kan by på utfordringer å utforme nye informasjonssystemer som prøver å oppfylle kravene i personvernforordningen, dersom arkiveringen i allmennhetens interesse ikke inngår i den innledende planleggingsfasen. Det er derfor viktig at arkivbevarende institusjoner er involvert i systemutforming og -planlegging, slik at arkivmateriale kan eksporteres fra systemet eller replikeres for avlevering og overføring til en arkivbevarende institusjon på riktig tidspunkt. Ideelt sett bør informasjonssystemet automatisk ta hensyn til dokumentenes endelige mål.

17. PERSONOPPLYSNINGSSIKKERHET (ARTIKKEL 32–34)

SIKKERHET VED BEHANDLINGEN

Et sentralt prinsipp i personvernforordningen er at «den behandlingsansvarlige og databehandleren skal gjennomføre egnede tekniske og organisatoriske tiltak for å oppnå et sikkerhetsnivå som er egnet med hensyn til risikoen» (artikkel 32). Dette er «sikkerhetsprinsippet».

Dette krever at den behandlingsansvarlige og databehandleren vurderer risikoanalyse, organisatoriske retningslinjer og fysiske og tekniske tiltak. De må også ta hensyn til ytterligere krav om behandlingens sikkerhet.

Den behandlingsansvarlige og databehandleren kan vurdere løsning og kostnader når de avgjør hvilke tiltak de skal treffe, men disse tiltakene må være tilpasset både omstendighetene og risikoen ved behandlingen.

Tiltakene må sikre «konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet» for systemene og tjenestene samt for personopplysningene som behandles innenfor dem. Tiltakene må også sikre den behandlingsansvarliges og databehandlerens evne til å gjenopprette

tilgjengeligheten og tilgangen til personopplysninger på en rettidig måte ved en fysisk eller teknisk hendelse.

Den behandlingsansvarlige og databehandleren må også påse at de har iverksatt egnede prosesser for å prøve effektiviteten av tiltakene sine og gjennomføre alle nødvendige forbedringer.

RISIKOSTYRINGSTEKNIKKER

Personvernforordningen definerer ikke sikkerhetstiltakene som den behandlingsansvarlige og databehandleren bør iverksette. Det krever at de har et sikkerhetsnivå som er «egnet» for risikoene behandlingen medfører. Før de avgjør hvilke tiltak som er egnet, må de vurdere informasjonsrisikoen gjennom en formell risikostyringsmetode.

BRUDD PÅ PERSONOPPLYSNINGSSIKKERHETEN

Personvernforordningen oppretter et system for varsling av brudd på personopplysningssikkerheten (artikkel 33). Med brudd menes «et brudd på sikkerheten som fører til utilsiktet eller ulovlig tilintetgjøring, tap, endring, ulovlig spredning av eller tilgang til personopplysninger som er overført, lagret eller på annen måte behandlet» (artikkel 4 nr. 12). Dette omfatter brudd som skyldes både utilsiktede og tilsiktede forhold. Det betyr også at et brudd handler om mer enn bare tap av personopplysninger.

Dersom det er sannsynlig at bruddet på personopplysningssikkerheten vil medføre en risiko for fysiske personers rettigheter og friheter, skal den behandlingsansvarlige uten ugrunnet opphold og når det er mulig, senest 72 timer etter å ha fått kjennskap til det, melde bruddet til vedkommende tilsynsmyndighet.

Etter å ha fått kjennskap til et brudd på personopplysningssikkerheten skal databehandleren uten ugrunnet opphold underrette den behandlingsansvarlige (artikkel 33 nr. 2).

Innholdet i meldingen fastsettes i artikkel 33 nr. 3 i personvernforordningen.

SIKRING AV BEHANDLINGEN AV PERSONOPPLYSNINGER I ARKIVSEKTOREN OG SIKRING AV PERSONOPPLYSNINGENE I ARKIVER MOT ULOVLIG TILGANG

Arkivarer er ansvarlige for å sikre personopplysninger i deres varetekt og, i samsvar med aktuell faglig praksis, garantere deres integritet og ekthet og beskytte dem mot ulovlig tilgang, endring, tap, skade eller tilintetgjørelse.

Dokumentasjon må lagres sikkert, slik at konfidensialiteten opprettholdes til enhver tid. Tilgang bør bare gis til dem som har et behov for å vite, og som kan godtgjøres i henhold til loven. Arkivets ordning og proveniens bør ikke kompromitteres ved at personlige og ikke-personlige fortegnelser skilles ad.

Sikkerhetsnivået bør være egnet og stå i forhold til opplysningenes art og den skade som kan oppstå som følge av et brudd på personopplysningssikkerheten. Den må gjenspeile faglige standarder og bruk av risikostyringsteknikker til å vurdere arten, graden og innvirkning av risikoer og egnede tiltak som skal iverksettes for å beskytte opplysningene.

Praktiske sikkerhetstiltak som bør vurderes, omfatter å installere fysiske sikkerhetsinnretninger som innbruddsalarmer, begrense adgang til sikre områder, føre en protokoll over besøkende og overvåke deres aktiviteter så vidt mulig. Elektroniske opplysninger bør sikres, f.eks. ved hjelp av programvarebeskyttelse mot virus og trojanere,

og bare passordstyrt tilgang for autoriserte brukere. Personopplysninger bør overføres sikkert. Krypteringsverktøy bør brukes for sikker overføring av elektroniske personopplysninger.

Mens arkivbevarende institusjoner har som oppgave å bevare og gi innsyn i dokumenter, må de ikke utlevere dokumenter som inneholder personopplysninger med mindre de kan forene kravene til forskning, enten det er historisk forskning eller dokumentasjonsbehov, og registrertes rettigheter og grunnleggende friheter.

HVA ARKIVARER KAN/BØR GJØRE VED ET BRUDD PÅ PERSONOPPLYSNINGSSIKKERHETEN?

Ved et alvorlig brudd som følger av behandlingen – enten det er lagring, innsyn, formidling ... – av dokumenter, så må arkivbevarende institusjoner vurdere om bruddet i vesentlig grad risikerer å skade interessene til levende registrerte. I så fall bør det vurderes om melding av bruddet skal gis til tilsynsmyndigheten i henhold til artikkel 34 nr. 3 bokstav c i forordningen.

Art. 34 nr. 1 har følgende ordlyd: «Dersom det er sannsynlig at bruddet på personopplysningssikkerheten vil medføre en høy risiko for fysiske personers rettigheter og friheter, skal den behandlingsansvarlige uten ugrunnet opphold underrette den registrerte om bruddet». Men dersom dette ville innebære «uforholdsmessig stor innsats» – noe som naturligvis kan være tilfelle ved et brudd i forbindelse med en stor arkivserie som inneholder tusenvis av personopplysninger, angir art. 34 nr. 1 bokstav c at «allmennheten isteden underrettes, eller det skal treffes et lignende tiltak som sikrer at de registrerte underrettes på en like effektiv måte». Dette kan for eksempel være en melding på nettstedet eller en underrettelse via en e-postliste.

Brudd på personopplysningssikkerheten bør registreres og etterforskes, og ansatte bør oppfordres til å rapportere og reagere på sikkerhetshendelser.

18. VURDERING AV PERSONVERNKONSEKVENSER OG FORHÅNDSDRØFTINGER (ARTIKKEL 35–36)

Personvernforordningen pålegger behandlingsansvarlige før behandlingen å foreta en vurdering av personvernkonsekvenser dersom det er «sannsynlig at behandlingen vil medføre en høy risiko for fysiske personers rettigheter og friheter» (artikkel 35 nr. 1). «Disse vurderingene er viktige redskaper for ansvarlighet, idet de ikke bare hjelper de behandlingsansvarlige med å oppfylle kravene i personvernforordningen, men også med å påvise» at forordningen overholdes³.

HVA ER EN VURDERING AV PERSONVERNKONSEKVENSER?

Målet med en vurdering av personvernkonsekvenser er å identifisere og vurdere risikoen som kan oppstå for den enkelte (statsborger, kunde, pasient mv.) som følge en ny type behandling. Artikkel 29-arbeidsgruppen definerte vurdering av personvernkonsekvenser som «en prosess som har som formål å beskrive behandlingen, vurdere hvorvidt den er nødvendig og proporsjonal, og bidra til å håndtere de risikoer som behandlingen av

³ Artikkel 29-arbeidsgruppen, *Guidelines on Data Protection Impact Assessment (DPIA) and determining whether processing is “likely to result in a high risk” for the purposes of Regulation 2016/679*, wp248 rev.01, 13. okt. 2017.

personopplysninger medfører for fysiske personers rettigheter og friheter, ved å vurdere dem og fastlegge risikoreduserende tiltak.»⁴

NÅR KREVES (ELLER KREVES IKKE) EN VURDERING AV PERSONVERNKONSEKVENSER?

Når nye teknologier for behandling av personopplysninger eller en ny type behandlingsaktivitet innføres, må det som et første trinn utføres en risikovurdering. Dersom opplysningenes art eller behandlingsmåten sannsynligvis skaper en høy risiko for registrerte, er en vurdering av personvernkonsekvenser nødvendig.

En vurdering av personvernkonsekvenser er *ikke* nødvendig når behandlingen sannsynligvis ikke skaper risikoer for registrerte, og når det er tilsvarende tidligere behandlingsaktiviteter der det allerede er foretatt en vurdering av personvernkonsekvenser. Personvernforordningen fastslår at «en vurdering kan omfatte flere lignende behandlingsaktiviteter som innebærer tilsvarende høye risikoer» (artikkel 35 nr. 1).

Personvernmyndighetene forventes å offentliggjøre en liste over hvilke typer behandlingsaktiviteter som omfattes av kravet om vurdering av personvernkonsekvenser, og dessuten hvilke typer som ikke er det.

HVA BETYR «HØY RISIKO»?

Personvernforordningen definerer ikke nøyaktig hva slags behandling som kan innebære en høy risiko. Den gir imidlertid noen eksempler, blant annet et som meget vel kan angå arkivbevarende institusjoner, nemlig behandling av personopplysninger i stor skala om straffedommer eller sensitive personopplysninger (f.eks. opplysninger om rasemessig eller etnisk opprinnelse, politisk oppfatning, religion eller filosofisk overbevisning eller fagforeningsmedlemskap, genetiske opplysninger og biometriske opplysninger, helseopplysninger eller opplysninger om en fysisk persons seksuelle forhold eller seksuelle orientering (artikkel 35 nr. 3 bokstav b). Når arkivbevarende institusjoner vurderer om behandlingen kan føre til en høy risiko for registrertes rettigheter og friheter, bør de dessuten vurdere om personopplysningene henviser til sårbare registrerte, f.eks. mentalt syke personer (fortalepunkt 75).

NÅR MÅ ARKIVBEVARENDE INSTITUSJONER FORETA VURDERING AV PERSONVERNKONSEKVENSER?

Dersom arkivbevarende institusjoner beslutter å digitalisere arkivmateriale eller opprette digitale arkivkataloger og registre for personopplysninger, enten til bruk på stedet eller på nettet, kan det være nødvendig med en vurdering av personvernkonsekvenser. Dette vil så avgjort være tilfellet dersom de skal behandle arkivmateriale som inneholder sensitive personopplysninger, f.eks. pasientjournaler, straffesaksdokumenter eller de personlige dokumentene til fengselsinnsatte.

Vurderingen av personvernkonsekvenser vil sikre at den arkivbevarende institusjonen har vurdert personvernaspektene ved det foreslåtte prosjektet eller arbeidet og kan godtgjøre overfor en personvernmyndighet at slike forhold ble adressert eller bakt inn i utformingen eller gjennomføringen.

HVA MÅ GJØRES?

I løpet av vurderingen av personvernkonsekvenser må den planlagte behandlingsaktiviteten og aktivitetens berettigede interesse beskrives på en systematisk måte. Neste trinn er å

⁴ Ibidem.

evaluere om den planlagte aktiviteten er forholdsmessig og nødvendig. Deretter må risikoene for den registrertes rettigheter og friheter vurderes etterfulgt av en detaljert plan for tiltak som skal treffes for å håndtere risikoene. Når behandlingsaktiviteten foregår, må den overvåkes regelmessig, og vurderingen av personvernkonsekvenser må tilpasses dersom det skjer endringer.

Noen personvernmyndigheter har offentliggjort redskaper som skal hjelpe behandlingsansvarlige å utføre en vurdering av personvernkonsekvenser. Se for eksempel den gratis programvaren fra den franske personvernmyndigheten: <https://www.cnil.fr/en/cnil-releases-free-software-pia-tool-help-data-controllers-carry-out-data-protection-impact>.

NÅR MÅ TILSYNSMYNDIGHETEN UNDERRETTES?

Den behandlingsansvarlige skal rådføre seg med tilsynsmyndigheten (dvs. personvernmyndigheten) dersom en vurdering av personvernkonsekvenser tilsier at behandlingen «vil medføre en høy risiko dersom den behandlingsansvarlige ikke treffer tiltak for å redusere risikoen» (art. 36). Dersom tilsynsmyndigheten vurderer at den planlagte behandlingen ikke oppfyller kravene i forordningen eller de planlagte tiltakene for å redusere risikoen ikke er tilstrekkelige, må den gi skriftlig rådgivning til den behandlingsansvarlige.

VII. TILTAK FOR ÅPENHET OG OPPFYLLELSE AV KRAV

19. DOKUMENTASJON AV BEHANDLINGSAKTIVITETER (ARTIKKEL 30)

Artikkel 30 nr. 1 har følgende ordlyd: «Hver behandlingsansvarlig og, dersom det er relevant, den behandlingsansvarliges representant skal føre en protokoll over behandlingsaktiviteter som utføres under deres ansvar.»

Protokollen over behandlingsaktiviteter – også ofte kalt «(data)behandlingsregister» – er en svært nyttig måte å støtte en analyse av konsekvensene av eventuell behandling på, enten behandlingen er nåværende eller planlagt. Protokollen muliggjør faktisk vurdering av risikoen ved behandlingsaktivitetene som en behandlingsansvarlig eller databehandler utfører for personers rettigheter, og identifisering og iverksetting av egnede sikkerhetstiltak for å ivareta personopplysninger – begge deler sentrale komponenter i prinsippet om ansvar i personvernforordningen.

Denne protokollen skal være skriftlig (inkludert på elektronisk format), tydelig og lesbar. Ettersom «behandlingsaktiviteter» i sammenheng med personvernforordningen gjelder aktiviteter som utføres på personopplysninger i forbindelse med en identifisert eller identifiserbar fysisk person, er bare aktiviteter vedrørende personopplysninger berørt.

Plikten til å føre protokoll over behandlingsaktiviteter gjelder ikke for organisasjoner med mindre enn 250 ansatte, med mindre de befinner seg i en posisjon der de enten utfører behandling som sannsynligvis medfører en risiko (ikke bare en høy risiko) for de registrertes rettigheter, eller dersom de behandler personopplysninger regelmessig, eller dersom de ofte behandler særlige kategorier av opplysninger etter artikkel 9 nr. 1 (dvs. opplysninger om helse, seksuelle forhold, etnisk opprinnelse, politisk oppfatning og andre typer sensitiv informasjon) eller opplysninger i forbindelse med straffedommer etter artikkel 10.

Dersom et av disse forholdene gjelder – noe som faktisk er tilfellet for de fleste, for ikke å si alle arkivinstitusjoner – plikter en organisasjon å føre protokoll over behandlingsaktiviteter.

Organisasjoner og deres representanter må framlegge denne protokollen for personvernmyndigheten på anmodning.

HVA SLAGS INFORMASJON BØR PROTOKOLLEN OVER BEHANDLINGSAKTIVITETER INNEHOLDE:

Protokollen skal inneholde særlig informasjon om hver behandlingsaktivitet som er utført:

- **Navnet på og kontaktopplysningene til**
 - arkivbevarende institusjon, eller dens representant,
 - om nødvendig andre organisasjoner som den arkivbevarende institusjonen opprettet behandlingsformålene og -midlene sammen med,
 - personvernombudet dersom den arkivbevarende institusjonen har utnevnt dette,

- **Formålene** som den arkivbevarende institusjonen behandler personopplysninger for.

På samme måte som «historisk forskning» allerede har vært anerkjent som et «formål», bør «arkiv(formål) i allmennhetens interesse» være tilstrekkelig som mål. Det er ikke avklart om «i allmennhetens interesse» må tilføyes for å begrunne informasjonen.

- En beskrivelse av **kategoriene av personer** den arkivbevarende institusjonen behandler personopplysninger om.

For eksempel studenter, vernepliktige, saksøkte, pasienter ...

- En beskrivelse av **kategoriene av personopplysninger**. Også identifisere såkalte «sensitive» opplysninger som helseinformasjon og rettslig informasjon.

For eksempel: yrkesaktiviteter, økonomiske transaksjoner, rettslig informasjon om straffedommer og lovovertrедelser, opplysninger som politisk oppfatning kan avledes fra, ...

- **Datoen der personopplysninger må slettes** (dersom den er kjent).

Merknad: For arkivbevarende institusjoner er det særlig viktig å påpeke overfor arkivskapere at «lagringstid» ikke må forveksles med «kassasjon» av informasjon, og at de må handle i samsvar med arkivloven og som angitt i bevarings- og kassasjonsplanene. Opplysninger som arkiveres i allmennhetens interesse, skal da selvsagt aldri tilintetgjøres.

- **Kategoriene av mottakere** som den arkivbevarende institusjonen utleverer personopplysningene til.

Merk at vi snakker om «mottakerkategorier», dvs. for eksempel «universiteter og forskningsinstitusjoner», «individuelle forskere» ...

- Deler den arkivbevarende institusjonen opplysninger med et **fremmed land eller en internasjonal organisasjon utenfor EU**? I så fall må dette angis i fortegnelsen.

- Den generelle beskrivelsen av de **tekniske og organisatoriske tiltakene** som er truffet for å sikre personopplysningene som den arkivbevarende institusjonen behandler: beskrivelse av teknologien, anvendelser og programvare som brukes til databehandling, dvs. hva slags «innebygd personvern eller personvern som standardinnstilling» som er brukt.

Organisasjoner bør anse denne protokollen som et internt hjelpemiddel for å gjennomføre personvernforordningen. Fortegnelsen kan inneholde eventuell ekstra informasjon som personvernombudet anser som viktig på grunnlag av aktivitetene som utføres, for eksempel angivelse av det rettslige grunnlaget for databehandling eller en oversikt over alle brudd på personopplysningssikkerheten.

BEHANDLING FORESTÅTT AV UNDERLEVERANDØRER

Merk: Dersom en arkivbevarende institusjon gir andre parter i oppdrag å behandle personopplysninger på sine vegne, må det undertegnes en «databehandleravtale» med disse

organisasjonene. Ved å inngå en slik avtale sikrer den arkivbevarende institusjonen at tredjeparten ikke bruker eller behandler personopplysninger for egne individuelle mål.

Bare behandlingsagenter som fullt ut kan garantere at de overholder lovkravene, bør utnevnes. Arkivbevarende institusjoner som vil sette ut behandlingsaktiviteter til tredjepartsleverandører, forblir fullt ut ansvarlig for å overholde bestemmelsene i personvernforordningen.

NOEN MALER PÅ PROTOKOLL OVER BEHANDLINGSAKTIVITETER FINNES PÅ NETTET, FOR EKSEMPEL:

Malen fra den belgiske personvernmyndigheten, som er tilgjengelig på fransk og nederlandsk: <https://www.privacycommission.be/fr/canevas-de-registre-des-activites-de-traitement>

Den franske personvernmyndigheten offentliggjorde to malregistre, det ene mer komplekst og det andre enklere: <https://www.cnil.fr/fr/rgpd-et-tpepme-un-nouveau-modele-de-registre-plus-simple-et-plus-didactique>

EUs datatilsyn (dvs. EUs uavhengige personvernmyndighet) har offentliggjort en «protokollmal»: https://edps.europa.eu/data-protection/our-work/publications/other-documents/register-template-0_en

Medlemsstater kan utvikle en programvare for protokollføring av behandlingsaktiviteter som offentlige tjenester pålegges å bruke. Belgia er et eksempel.

20. PERSONVERNOMBUD (ARTIKKEL 37): MÅ ARKIVER UTNEVNE SLIKT OMBUD?

Personvernombudet bistår den behandlingsansvarlige og databehandleren i alle spørsmål som gjelder vern av personopplysninger. Hovedoppgavene er å

- informere og gi råd til den behandlingsansvarlige og de ansatte som utfører behandlingen, om de forpliktelsene de har i henhold til personvernforordningen og nasjonale personvernregler,
- kontrollere overholdelsen av personvernforordningen,
- gi råd om vurderingen av personvernkonsekvenser,
- samarbeide med tilsynsmyndigheten,

Personvernforordningen innførte en forpliktelse til å utnevne et personvernombud for offentlige myndigheter og for private enheter som utfører visse typer behandlingsaktiviteter. Alle offentlige myndigheter må ha et personvernombud, men dette betyr ikke at hver arkivbevarende institusjon i offentlig sektor må utnevne et ombud. I mange tilfeller kan den overordnede institusjonen utnevne et personvernombud med ansvar som omfatter den arkivbevarende institusjonen. For eksempel kan en kommune ha et personvernombud med ansvar for å påse at personvernforordningen overholdes, og for å gi rådgivning til alle kontorene i kommunen, herunder kommunearkivene.

Private enheter må utnevne et personvernombud dersom

- hovedvirksomheten krever regelmessig og systematisk monitorering i stor skala av registrerte,

- hovedvirksomheten består i behandling av personopplysninger om rasemessig eller etnisk opprinnelse, politisk oppfatning, religion, overbevisning eller fagforeningsmedlemskap, samt behandling av genetiske opplysninger og biometriske opplysninger med det formål å entydig identifisere en fysisk person, helseopplysninger eller opplysninger om en fysisk persons seksuelle forhold eller seksuelle orientering, eller personopplysninger om straffedommer og lovovertrедelser.

Det er svært usannsynlig at stiftelser, museer, biblioteker, kulturelle sammenslutninger og andre private aktører som bevarer arkiver, utfører «regelmessig og systematisk monitorering i stor skala av registrerte». Til sammenligning er det absolutt mulig at hovedvirksomheten deres består i å behandle sensitive personopplysninger.

Det finnes faktisk stiftelser, lokale arkiver og andre private organer som er spesialisert på behandling av arkivene som ikke-statlige organisasjoner og menneskerettighetsorganisasjoner har dannet i løpet av sine aktiviteter, noe som kan inkludere for eksempel personopplysninger om rasemessig eller etnisk opprinnelse for personer som har vært utsatt for intolerante handlinger. Som allerede nevnt finnes det akademiske sentre spesialisert på studie av terrorisme eller lokale arkiver satt opp av antimafiaaktivister som behandler personopplysninger i forbindelse med straffedommer og lovovertrедelser. Det kan finnes lokale arkiver som forvalter arkiver utarbeidet av feministorganisasjoner som bisto kvinnelige ofre for vold, og som omfatter alle slags svært sensitive personopplysninger.

I alle slike tilfeller bør private organer som behandler arkiver, utnevne et personvernombud. «Personvernombudet kan være en ansatt hos den behandlingsansvarlige eller databehandleren eller utføre oppgavene på grunnlag av en tjenesteavtale» (artikkel 37 nr. 6). Små enheter kan dele samme personvernombud med andre tilsvarende enheter. Det er svært tilrådelig for små organer som behandler arkiver for «arkivformål i allmennhetens interesse» eller for forskningsformål å dele samme personvernombud med andre lignende organer, slik at personvernombudet kan tilegne seg sakkyndig kunnskap om den særlige typen behandling av personopplysninger de utfører.

VEDLEGG

ORDLISTE

Arkiv: Personvernforordningen definerer ikke begrepet «arkiv». I disse retningslinjene menes med «arkiv» all den dokumentasjon som en person, familie eller organisasjon, offentlig eller privat, skaper og mottar når de utfører sin virksomhet, og som velges ut til permanent bevaring. På noen europeiske språk brukes samme begrep både om arkiv i arkivdanning og om arkiver som velges ut til permanent bevaring. I denne teksten menes med arkiv bare dokumentasjon som velges ut til permanent bevaring.

Artikkel 29-arbeidsgruppen: Arbeidsgruppe nedsatt i samsvar med art. 29 i EU-direktiv 95/46. Arbeidsgruppen ble satt sammen av representanter for personvernmyndighetene i medlemsstatene, EUs datatilsyn og en representant for EU-kommisjonen. Arbeidsgruppen opphørte å eksistere 25. mai 2018 da den ble erstattet med Det europeiske personvernråd.

Behandlingsansvarlig: «En fysisk eller juridisk person, en offentlig myndighet, en institusjon eller ethvert annet organ som alene eller sammen med andre bestemmer formålet med behandlingen av personopplysninger og hvilke midler som skal benyttes» (personvernforordningen, art. 4).

Registrert: Personen hvis personopplysninger behandles.

Personvernmyndighet: Se Tilsynsmyndighet.

Personvernombud: Personvernombudet bistår den behandlingsansvarlige og databehandleren i alle spørsmål som gjelder vern av personopplysninger. Personvernforordningen innførte en forpliktelse til å utnevne et personvernombud for offentlige myndigheter og for private enheter som utfører visse typer behandlingsaktiviteter.

Det europeiske personvernråd: I personvernforordningen er artikkel 29-arbeidsgruppen erstattet med Personvernrådet. I motsetning til forgjengeren har Personvernrådet status som rettslig selvstendig EU-organ med uavhengig sekretariat. Det har omfattende fullmakter til å avgjøre tvister mellom nasjonale tilsynsmyndigheter og gi råd og veiledning om sentrale konsepter i personvernforordningen. Det består av personvernmyndighetene i medlemsstatene og EUs datatilsyn. Kommisjonen har rett til å delta i møtene.

EUs datatilsynsmann: Personvernrådet er et uavhengig EU-organ med ansvar for å overvåke anvendelsen av personvernregler i europeiske institusjoner og for å undersøke klager.

Personopplysninger: Enhver opplysning om en identifisert eller identifiserbar fysisk person («den registrerte»); en identifiserbar fysisk person er en person som direkte eller

indirekte kan identifiseres, særlig ved hjelp av en identifikator, f.eks. et navn, et identifikasjonsnummer, lokaliseringsopplysninger, en nettidentifikator eller ett eller flere elementer som er spesifikke for nevnte fysiske persons fysiske, fysiologiske, genetiske, psykiske, økonomiske, kulturelle eller sosiale identitet» (personvernforordningen, art. 4).

Arkivarer bør huske at personvernforordningen bare beskytter personopplysninger om levende personer. Men det kan også fastsettes regler for vern av personopplysninger om avdøde personer i nasjonal rett.

Behandling: «Enhver operasjon eller rekke av operasjoner som gjøres med personopplysninger, enten automatisert eller ikke, f.eks. innsamling, registrering, organisering, strukturering, lagring, tilpasning eller endring, gjenfinning, konsultering, bruk, utlevering ved overføring, spredning eller alle andre former for tilgjengeliggjøring, sammenstilling eller samkjøring, begrensning, sletting eller tilintetgjøring» (personvernforordningen, art. 4).

Arkivarer bør ta hensyn til at aktiviteter som å velge ut dokumenter som inneholder personopplysninger til permanent bevaring, overføre dem til en arkivinstitusjon, ordne dem, beskrive dem og gjøre dem tilgjengelige for brukere, anses som «behandling av personopplysninger» etter personvernforordningen.

Brudd på personopplysningssikkerheten: «Et brudd på sikkerheten som fører til utilsiktet eller ulovlig tilintetgjøring, tap, endring, ulovlig spredning av eller tilgang til personopplysninger som er overført, lagret eller på annen måte behandlet» (personvernforordningen, art. 4).

Denne definisjonen er svært relevant for arkivarer. Den innebærer at dersom personopplysninger er valgt ut til permanent bevaring og kommer i en arkivinstitusjons varetekt, må arkivarer beskytte deres integritet. Blant prinsippene for behandling av personopplysninger inkluderer forordningen «integritet og konfidensialitet» (art. 5). Utilsiktet tap eller endring av slike fortegnelser ville stride ikke bare med arkivetikk, men også med personvernforordningen. Det samme gjelder dersom arkivarer tillater ulovlig utlevering av, eller innsyn i, personopplysninger.

Databehandler: «En fysisk eller juridisk person, offentlig myndighet, institusjon eller ethvert annet organ som behandler personopplysninger på vegne av den behandlingsansvarlige» (personvernforordningen, art. 4).

Pseudonymisering: «Behandling av personopplysninger på en slik måte at personopplysningene ikke lenger kan knyttes til en bestemt registrert uten bruk av tilleggsopplysninger, forutsatt at nevnte tilleggsopplysninger lagres atskilt og omfattes av tekniske og organisatoriske tiltak som sikrer at personopplysningene ikke kan knyttes til en identifisert eller identifiserbar fysisk person» (personvernforordningen, art. 4).

Det er viktig å merke seg at personvernforordningen foreslår muligheten for pseudonymisering av personopplysninger som bevares for arkivformål i allmennhetens interesse eller for formål knyttet til historisk forskning, men at den ikke nevner «anonymisering». I motsetning til anonymisering ivaretar pseudonymisering sammenhengen mellom forskjellige opplysninger om en person samt forholdet mellom

forskjellige dataregistre. Pseudonymiserte personopplysninger beholder sin status som personopplysninger og er derfor underlagt bestemmelsene i forordningen.

Særlige kategorier av personopplysninger: Personopplysninger om rasemessig eller etnisk opprinnelse, politisk oppfatning, religion, filosofisk overbevisning eller fagforeningsmedlemskap, helseopplysninger eller opplysninger om en fysisk persons seksuelle forhold eller seksuelle orientering; genetiske opplysninger og biometriske opplysninger med det formål å entydig identifisere en fysisk person (personvernforordningen, art. 9). Slike typer opplysninger kalles ofte «sensitive personopplysninger».

Tilsynsmyndighet: Art. 51 i personvernforordningen fastsetter at hver medlemsstat skal sikre at en eller flere uavhengige offentlige myndigheter har ansvar for å føre tilsyn med anvendelsen av forordningen. Disse myndighetene har forskjellige navn i forskjellige land (for eksempel i Finland «Dataombudsmannens byrå», i Frankrike «Commission Nationale de l'Informatique et des Libertés», i Irland «Data Protection Commissioner», i Italia «Garante per la protezione dei dati personali»). De er med en fellesbetegnelse kjent som «personvernmyndigheter».

LENKER TIL YTTERLIGERE VEILEDNING

- EU-kommisjonen har en seksjon på nettstedet sitt som heter «Data protection. Rules for the protection of personal data inside and outside the EU» https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection_en. Der ligger det ute vanlige spørsmål om personvernforordningen, f.eks. «Hva er personopplysninger?», «Hva utgjør databehandling?», «Hva er personvernmyndigheter?» osv. Informasjonen er beregnet på lesere uten forutgående kunnskap om personvernforordningen. For øyeblikket finnes den bare på engelsk.
- *Handbook on European data protection law*, 2018-utgaven – <http://fra.europa.eu/en/publication/2018/handbook-european-data-protection-law>. Håndboken er utarbeidet av EUs byrå for grunnleggende rettigheter, sammen med Europarådet (sammen med Den europeiske menneskerettighetsdomstolens justiskontor) og EUs datatilsyn. Den beskriver både EUs og Europarådets personvernregelverk og omfatter utvalgt rettspraksis fra Den europeiske menneskerettighetsdomstol og Den europeiske unions domstol.
- Det europeiske personvernråd skal offentliggjøre retningslinjer, anbefalinger og god praksis. Det vil således være nyttig å holde et øye med nettstedet https://edpb.europa.eu/edpb_en, som finnes på alle EU-språk (selv om flere dokumenter for øyeblikket bare er tilgjengelige på engelsk). På sin aller første virkedag bifalt personvernrådet retningslinjene til forgjengeren, artikkel 29-arbeidsgruppen.
- Artikkel 29-arbeidsgruppen (som opphørte å eksistere 25. mai 2018) offentliggjorde ni retningslinjer og andre dokumenter om gjennomføring av personvernforordningen for å bidra til at de forskjellige personvernmyndighetene og regjeringer i hele EU har en ensartet tolkning og gjennomføring. Det europeiske personvernråd bifalt alle disse dokumentene og gjorde dem tilgjengelige på sitt nettsted https://edpb.europa.eu/edpb_en
 - *Guidelines on Automated individual decision-making and Profiling for the purposes of Regulation 2016/679* (wp251rev.01), 13-02-2018
 - *Guidelines on Consent under Regulation 2016/679* (wp259), 24-01-2018, [vedtatt, men ennå ikke ferdigstilt]
 - *Guidelines on Data Protection Impact Assessment (DPIA) on Data Protection Impact Assessment (DPIA) and determining whether processing is “likely to result in a high risk” for the purposes of Regulation 2016/679* (wp248rev.01) 13-10-2017
 - *Guidelines on Data Protection Officers ('DPOs')* (wp243rev.01), 30-10-2017
 - *Guidelines on Personal data breach notification under Regulation 2016/679* (wp250rev.01), 13-02-2018
 - *Guidelines on the application and setting of administrative fines* (wp253). Omfatter nå tilgjengelige språkversjoner, 13-02-2018

- *Guidelines on the Lead Supervisory Authority* (wp244rev.01), 31-10-2017
 - *Guidelines on the right to "data portability"* (wp242rev.01), 27-10-2017
 - *Guidelines on Transparency under Regulation 2016/679* (wp260), 24-01-2018 [vedtatt, men ennå ikke ferdigstilt]
 - *Position paper on the derogations from the obligation to maintain records of processing activities pursuant to Article 30(5) GDPR*, 19-04-2018.
- Personvernmyndighetene i EU-medlemsstater offentliggjør informasjonsmateriell som brosjyrer, informasjonsark, infografikker og oversettelser av artikkel 29-arbeidsgruppens retningslinjer, for å forklare nye rettigheter for innbyggerne og for å hjelpe offentlige forvaltninger og små og mellomstore bedrifter med å oppfylle kravene i personvernforordningen. Se på nettstedet til personvernmyndigheten i landet! Koordinatene finnes på https://ec.europa.eu/justice/article-29/structure/data-protection-authorities/index_en.htm.
 - EUs datatilsyn har en *ordliste* (på engelsk, fransk og tysk) med over 70 oppføringer på sitt nettsted: https://edps.europa.eu/data-protection/data-protection/glossary_en. Det har dessuten publisert et fritt tilgjengelig referansebibliotek (https://edps.europa.eu/data-protection/data-protection/reference-library_en) og annet informasjonsmateriell, hovedsakelig for å veilede EU-institusjoner i gjennomføringen av personvernforordningen, men som kan være nyttig for nasjonale offentlige og private organer også.
 - Det britiske nasjonalarkivet har, i forbindelse med offentlige arkivpolitiske initiativer og Archives and Records Association, utarbeidet veilederen *Guide to archiving personal data*, og gjort den fritt tilgjengelig på sitt nettsted. Den kan være nyttig lesning også for arkivarer fra andre medlemsstater, forutsatt at de husker at denne *veiledningen* er spesifikk for det britiske rettssystemet. <http://www.nationalarchives.gov.uk/information-management/legislation/data-protection/>.